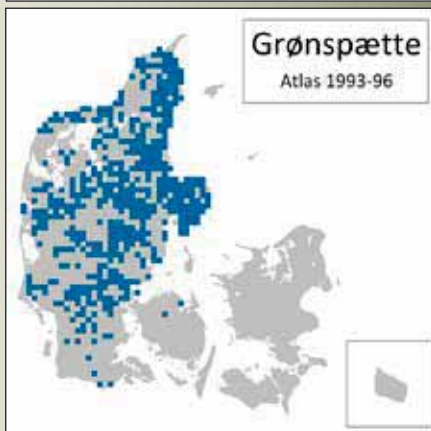
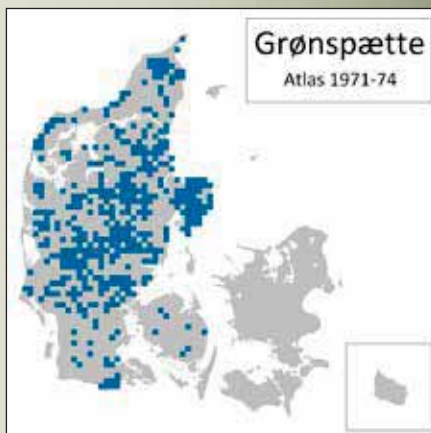

Hvis du skal vide noget, må du slå det op i 'Grønspættebogen'. Det ved enhver, der har læst Anders And-blade. Men hvis du skal vide noget om grønspætter, så må du have fat i en lang række andre kilder, der alle er baseret på tællinger af fuglene. Grønspætten er en art, der har sin verdensudbredelse begrænset til Europa. Den samlede bestand vurderes til 590.000-1.300.000 ynglepar med de

Grønspætte – nedtur med nuancer

Figur 1. Yngleudbredelsen af grønspætte registreret i de to atlasundersøgelser 1971-74 og 1993-96 samt kort baseret på 3270 indtastninger af grønspætte i DOFbasen 2009-12.

Af Henning Heldbjerg og Timme Nyegaard

Ung grønspætte. Foto: Allan Gudion Nielsen.

Grønspætten er samlet set gået tilbage i Danmark, trods fremgang i Europa. Men nedturen herhjemme er især sket i de nordlige dele af Jylland, mens arten har spredt sig i Syddanmark. Det viser denne analyse af DOF's mange data fra feltornitologerne.

største bestande i Frankrig og Rumænien ('Birds in Europe II'¹). I perioden 1990-2000 skønnedes det, at der var fremgang i det meste af Vesteuropa og tilbagegang i det meste af Østeuropa. Den samlede tendens for Grønspætte i Europa er dog entydigt positiv set over de sidste 25 år².

Svensk bestand stabiliseret

Også tæt på Danmark er der store bestande. Den svenske bestand, der er estimeret til 18.000 par, heraf 600 par i Skåne³, er nu stabil efter at have været halveret over en 30 årig periode. Den tyske bestand blev i år 2000 estimeret til 23.000-35.000 par og til at være i fremgang¹. I Slesvig Holsten, hvor bestanden er vurderet til cirka 500 par, er der konstateret en bestandsfremgang over de sidste 10-25 år⁴. Også den polske bestand vurderes at have været stigende over de sidste 10 år⁵.

I Danmark yngler Grønspætten gerne i halvåben blandingskov med åbne partier af fx græssede overdrev og heder, hvor redehullet oftest hugges ud i død ved. Dens vigtigste føde er myrer, og den fouragerer oftere på jorden end vores andre spætter. De danske fugle er udprægede standfugle, men kan dog strejfe noget, og der er eksempler på grønspætter ringmærket i Nordtyskland, som senere er aflæst i Danmark⁶. Om vinteren kan grønspætten grave sig gennem sneen for at få adgang til myreterne.

Modsatrettede tendenser

'Grønspætten findes kun i Jylland', har man i mange år sagt, men der er tegn på, at udbredelsesmønsteret er ved at ændre sig. Ornitologerne beretter om modsatrettede tendenser i de forskellige egne af landet. Nogle mener, at grønspætten går frem, andre at den går tilbage.

Ung grønspætte.
Foto: Allan Gudio
Nielsen.

REFERENCER

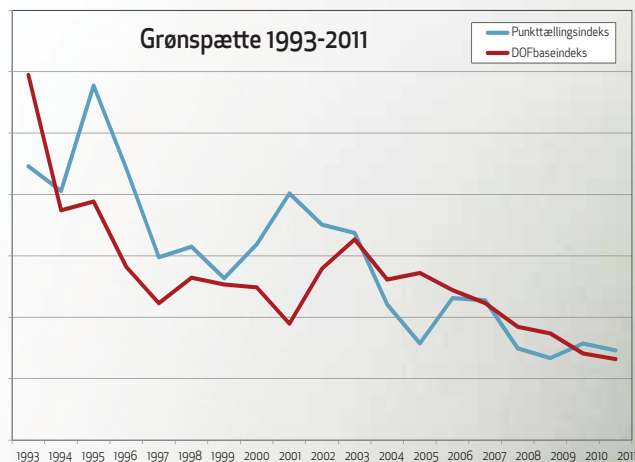
- 1) BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).
- 2) European Bird Census Council: www.ebcc.info
- 3) Ottosson et al. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. Sveriges Ornitologiska Förening.
- 4) Knief et al. 2010. Die Brutvögel Schleswig-Holsteins. Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein (MLUR).
- 5) BirdLife Poland (OTOP) 2012: Common Bird Census (html). <http://monitoringptakow.gios.gov.pl/app/trendy>
- 6) Bønlykke et al. 2006. Dansk Trækfugleatlas. Forlaget Rhodos A/S & Zoologisk Museum, Københavns Universitet.
- 7) Dybbro 1976: De danske ynglefugles udbredelse. DOF/Zoologisk Museum.
- 8) Grell 1998: Fuglenes Danmark. DOF.
- 9) Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012: Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2011. DOF

DOF's medlemmer viste med tællingerne i det første danske atlas⁷ over Danmarks fugle i starten af 1970'erne, at grønspætten havde sin danske hovedudbredelse i det østlige og centrale Jylland (figur 1). Da man gentog tællingerne med det andet danske atlas, 'Fuglenes Danmark'⁸, havde den bredt sig mod nord og mod nordvest, og således blevet meget mere almindelig 'nordenfjords', hvorimod den næsten var forsvundet fra Fyn og Sønderjylland. Arten har tidligere ynglet på Sjælland, Lolland og Falster, men den forsvandt herfra omkring forrige århundredeskifte, sandsynligvis pga. skovdriftens intensivering i den periode. Der er de sidste 10 år rapporteret om enkelte strejfende individer i disse områder, men arten har ikke genetableret sig som ynglefugl.

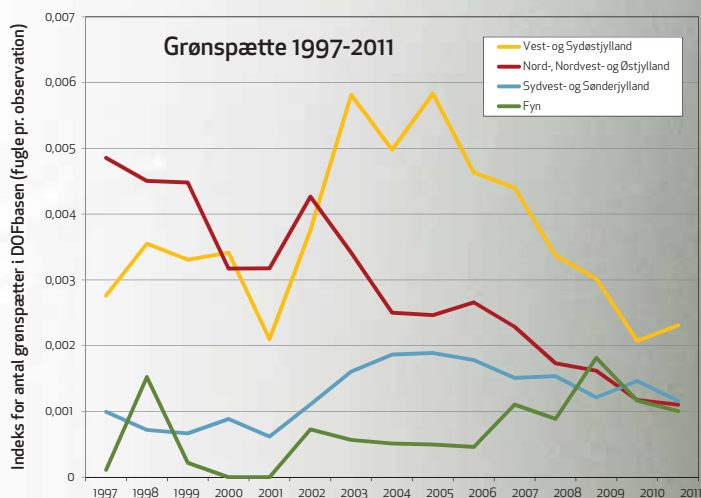
Tilbage i nord, frem i syd

Det tredje danske fugleatlas (2014-17) vil give os helt sammenlignelige data, så vi præcist kan se, hvilke udbredelsesændringer, der er sket i løbet af de sidste to årtier. Men med lidt forsigtighed kan man dog også søge svar i DOFbasens data. Og grønspætten har tydeligvis indfundet sig igen på Fyn og i det østlige Syd- og Sønderjylland siden det andet atlas. Måske har den også bredt sig i den vestlige del af det sydlige Jylland op til Ringkøbing Fjord. På Djursland synes der derimod at være sket en reduktion i udbredelsen. Den danske bestand blev i år 2000 forsigtigt estimeret til 750-1000 par¹, men punkt-tællingerne⁹ har vist en fortsat nedadgående tendens (figur 2), så den nuværende bestand er nok noget lavere. Af DOFbasens data ses det selvsamme generelle mønster. Data viser endvidere, at der har været en stor og vedvarende tilbagegang siden atlasperioden i det nordlige og østlige Jylland, og at der i det seneste årti er sket en tilbagegang i både Vestjylland og Sydøstjylland (figur 3). Derimod anes der måske en fremgang i det sydlige og sydvestlige af Jylland siden atlasperioden. Dette understøttes af grundige caretakeroptællinger af ynglepar i den sønderjyske IBA nr. 66 (figur 4). Decemberstormen i 1999 har formentlig begunstiget arten, idet stormen resulterede i både lysninger i skovene og i mere dødt ved (Jesper Leegaard, pers. komm.). Ud over dette har vi desværre ikke kendskab til detaljerede studier foretaget på grønspætte i Danmark.

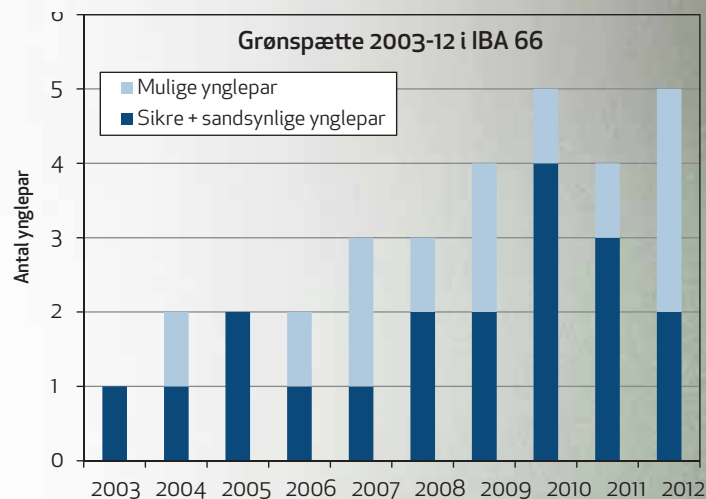
Henning Heldbjerg og Timme Nyegaard er biologer i DOF's Naturvidenskabelige Afdeling.

Figur 2. Indeks for grønspætte 1993-2011 fra Punkttællingsprojektet (baseret på årlige optællinger i perioden 1/5-20/6) og DOFbasen (antal grønspætter indtastet hele året for Jylland og Fyn, korrigeret for rapporteringsaktiviteten i DOFbasen det enkelte år).

Figur 3. Regionale bestandsudviklinger for grønspætte 1997-2011. Baseret på indtastninger af 10.090 grønspætter i DOFbasen og korrigeret for geografiske og tidsmæssige forskelle i rapporteringsaktivitet.

Figur 4. Antal ynglepar af grønspætte 2003-12 i 'IBA 66 Lindet Skov, Hønning Mose & Plantage samt Lovrup Skov & Skrøb' i Sønderjylland. Baseret på grundige optællinger af den lokale caretakergruppe.